

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากความต้องการพัฒนาประเทศในหลายศตวรรษที่ผ่านมา ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศเพื่อมุ่งไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยนโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจที่สำคัญนโยบายหนึ่ง คือ การส่งเสริมการส่งออก โดยในรายงานของธนาคารโลกระบุว่า “การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วของเศรษฐกิจและศักยภาพในการผลิตของอุตสาหกรรมนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการส่งออก” (World Bank, 1987, 1992) ความสัมพันธ์ระหว่างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การส่งออก และการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า เป็นหัวข้อที่ได้รับความสนใจศึกษาวิจัยมานานแล้ว โดยในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้เกิดภาวะถดถอย (Great Depression) ในตลาดทุนนิยม กลุ่มประเทศกำลังพัฒนาได้นำนโยบายการทดแทนการนำเข้า (Import Substitution หรือ Inward Oriented Strategy) เข้ามาใช้ นั่นคือ การผลิตภายในประเทศมุ่งสู่ตลาดภายในประเทศ แต่หลังจากผ่านช่วงแรกของการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า มีความต้องการผลิตสินค้าประเภทที่มีกระบวนการผลิตซับซ้อนยิ่งขึ้น ทำให้เกิดความต้องการทางด้านการลงทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศ นอกจากนั้นอุตสาหกรรมในประเทศมีขนาดเล็ก ทำให้การประหยัดจากขนาดการผลิตมีข้อจำกัด รัฐบาลจึงจำเป็นต้องใช้มาตรการภาษีเป็นเครื่องมือในการคุ้มครองอุตสาหกรรมในประเทศ นโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าจึงเป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดความบิดเบือนอย่างมากในการพัฒนาประเทศ

ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2503 เป็นต้นมา หลายประเทศได้หันมาให้ความสนใจการส่งเสริมการส่งออกมากขึ้น (Export Oriented หรือ Outward Oriented) คือ การนำเข้าทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหลือเฟือมาผลิตสินค้าและบริการให้ได้ดีกว่าประเทศอื่น เพื่อการแข่งขันการส่งออกมากกว่าที่จะผลิตสินค้าทางการเกษตรเพื่อการบริโภคเฉพาะตลาดภายในประเทศเท่านั้น โดยเชื่อว่าการส่งออกจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศในด้านบวก คือ 1) เกิดการเพิ่มขึ้นของเงินทุน 2) เกิดความชำนาญเฉพาะอย่างเพิ่มขึ้น 3) เศรษฐกิจของประเทศมีขนาดใหญ่ขึ้น 4) มีการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นและ 5) ส่งผลให้มีการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

จากข้อสมมุติฐานของสำนักนีโอคลาสสิกเรื่องการส่งออกนำมาซึ่งการเจริญเติบโต (Export-led Growth) และรายงานของธนาคารโลกที่สนับสนุนนโยบายส่งเสริมการส่งออกเป็นตัวผลักดัน

ให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้มีนักเศรษฐศาสตร์หลายท่านที่ทำการวิจัยเพื่อพิสูจน์ความเป็นไปได้ของสมมุติฐานนี้ อาทิ Balassa (1978), Tyler (1981), Kavoussi (1984), Jung และ Marshall (1985) เห็นด้วยกับสมมุติฐานของสำนักนีโอคลาสสิก โดยงานวิจัยพบว่า การส่งออกทำให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจจริง นอกจากนี้ยังมี Feder (1982) ที่เห็นด้วยกับสมมุติฐานนี้ โดยให้เหตุผลว่าภาคการส่งออกนั้น นอกจากจะทำให้ผลผลิตในประเทศมีมากขึ้นแล้ว ยังทำให้เกิดผลกระทบทางภายนอกต่าง ๆ มากมาย อาทิ ทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรใหม่ ซึ่งจะส่งผลให้การผลิตมีประสิทธิภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตามยังมีนักเศรษฐศาสตร์บางท่านที่ไม่เห็นด้วยกับข้อสมมุติฐานดังกล่าว เช่น Darratt (1987), Ghartey (1993) โดยผลการศึกษาหนึ่งที่น่าสนใจพบว่าประเทศกำลังพัฒนามีแนวโน้มของ Export-led Growth ต่ำกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว (Michaely 1977; Kavoussi 1984; Ram 1985)

สำหรับประเทศไทย ในปีพ.ศ. 2503 รัฐบาลชุนโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า (Import Substituting Industrialization) เป็นกลยุทธ์หลักในการส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยนโยบายการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้านี้ถูกบรรจุอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ 2 ฉบับ คือ ในปีพ.ศ. 2504-2508 และ 2509-2513 โดยใช้กำแพงภาษีเป็นเครื่องมือในการปกป้องอุตสาหกรรมภายในประเทศ ต่อมาเมื่อต้นปีพ.ศ. 2513 เกิดปัญหาขึ้น คือ อุตสาหกรรมเหล่านี้มีขนาดเล็กเกินกว่าจะทำให้เกิดประสิทธิภาพในการผลิต และไม่สามารถก่อให้เกิดอุตสาหกรรมลูกโซ่ (Industrial Linkages)

ประเทศไทยได้ทำการปรับเปลี่ยนนโยบายในการส่งเสริมเศรษฐกิจระดับมหภาคและอุตสาหกรรมเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจของโลก โดยประเทศไทยมีการใช้นโยบายส่งเสริมการส่งออกเป็นตัวผลักดันให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจแทนการใช้นโยบายทดแทนการนำเข้าในปีพ.ศ. 2515 โดยเชื่อว่าเมื่อการส่งออกขยายตัว จะทำให้มีความต้องการคนงานในภาคอุตสาหกรรมสูงขึ้น ซึ่งจะเป็นสาเหตุหลักที่จะทำให้เกิดความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยภาคอุตสาหกรรมจะสามารถรองรับแรงงานส่วนเกินจากภาคการเกษตรได้ ส่งผลให้เกิดการจัดสรรทรัพยากรที่มีคุณภาพ (Resources Reallocation Benefit)

จากการศึกษาเพื่อประเมินความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจพบว่า ในช่วงระหว่างปีพ.ศ. 2503-2514 ซึ่งเป็นช่วงที่รัฐบาลมุ่งเน้นการผลิตเพื่อการทดแทนการนำเข้านั้น มูลค่าการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 13.74 ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจและในช่วงปีพ.ศ. 2515 - 2545 ซึ่งเน้นที่การส่งเสริมการส่งออก มูลค่าการส่งออกคิดเป็นร้อยละ 28.55 ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปีพ.ศ. 2543 เป็นต้นมา สัดส่วนของการส่งออกต่อ

การขยายตัวทางเศรษฐกิจนั้นมากกว่าร้อยละ 50 ดังจะเห็นได้จากความสัมพันธ์ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการส่งออกในตารางที่ 1.1

ตารางที่ 1.1 มูลค่าอัตราการเปลี่ยนแปลงและสัดส่วนของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศและการส่งออก

(ล้านบาท)

ปี	ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	อัตราเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (%)	มูลค่าการส่งออก	อัตราการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออก (%)	สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกต่อผลิตภัณฑ์ภายในประเทศรวม (%)
2503	73,955.00		10,575.00		14.30
2504	77,819.00	5.22	12,611.00	19.25	16.21
2505	83,912.00	7.83	12,090.00	-4.13	14.41
2506	90,590.00	7.96	12,469.00	3.13	13.76
2507	96,602.00	6.64	15,272.00	22.48	15.81
2508	104,438.00	8.11	15,419.00	0.96	14.76
2509	116,596.00	11.64	16,315.00	5.81	13.99
2510	125,795.00	7.89	16,979.00	4.07	13.50
2511	135,872.00	8.01	16,197.00	-4.61	11.92
2512	128,566.00	-5.83	17,401.00	7.43	13.53
2513	135,939.00	5.73	18,000.00	3.44	13.24
2514	144,607.00	6.38	21,008.00	16.71	14.53
2515	164,626.00	13.84	25,563.00	21.68	15.53
2516	216,543.00	31.54	32,226.00	26.07	14.88
2517	269,695.00	24.55	49,799.00	54.53	18.46
2518	298,816.00	10.80	45,007.00	-9.62	15.06
2519	337,635.00	12.99	60,797.00	35.08	18.01
2520	393,030.00	16.41	71,198.00	17.11	18.12
2521	469,952.00	19.57	83,065.00	16.67	17.68
2522	556,240.00	18.36	108,179.00	30.23	19.45
2523	662,482.00	19.10	133,197.00	23.13	20.11
2524	760,356.00	14.77	153,001.00	14.87	20.12
2525	841,569.00	10.68	159,728.00	4.40	18.98
2526	920,989.00	9.44	146,472.00	-8.30	15.90
2527	988,070.00	7.28	175,237.00	19.64	17.74
2528	1,056,496.00	6.93	193,366.00	10.35	18.30
2529	1,133,397.00	7.28	233,383.00	20.69	20.59

ตารางที่ 1.1 (ต่อ)

(ล้านบาท)

ปี	ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	อัตราเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (%)	มูลค่าการส่งออก	อัตราการเปลี่ยนแปลงมูลค่าการส่งออก (%)	สัดส่วนของมูลค่าการส่งออกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (%)
2530	1,299,913.00	14.69	299,853.00	28.48	23.07
2531	1,559,804.00	19.99	403,570.00	34.59	25.87
2532	1,856,992.00	19.05	516,315.00	27.94	27.80
2533	2,183,545.00	17.59	589,813.00	14.24	27.01
2534	2,506,635.00	14.80	725,630.00	23.03	28.95
2535	2,830,914.00	12.94	824,644.00	13.65	29.13
2536	3,170,258.00	11.99	935,862.00	13.49	29.52
2537	3,634,496.00	14.64	1,137,600.00	21.56	31.30
2538	4,192,697.00	15.36	1,406,311.00	23.62	33.54
2539	4,622,832.00	10.26	1,412,111.00	0.41	30.55
2540	4,740,249.00	2.54	1,806,699.00	27.94	38.11
2541	4,628,431.00	-2.36	2,247,454.00	24.40	48.56
2542	4,615,388.00	-0.28	2,213,965.00	-1.49	47.97
2543	4,916,500.00	6.52	2,773,826.00	25.29	56.42
2544	5,123,400.00	4.21	2,893,178.00	4.30	56.47
2545	5,433,000.00	6.04	2,922,067.00	1.00	53.78

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย (2547)

ปัจจุบันรัฐบาลมุ่งเน้นนโยบายส่งเสริมการส่งออก เนื่องจากเชื่อว่าจะช่วยขับเคลื่อนให้เศรษฐกิจไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการส่งออกทั้งในและต่างประเทศมากมาย ได้แก่ การจัดงานแสดงสินค้าในต่างประเทศ เช่น สเปน อิตาลี เยอรมนี สหรัฐอเมริกา จีน อังกฤษ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ฯลฯ การส่งเสริมผู้ส่งออกไปตลาดใหม่ โดยให้มีการจัดตั้งศูนย์ผลักดันการส่งออกไปตลาดใหม่ ภายใต้การกำกับดูแลของกรมส่งเสริมการส่งออก นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสถาบันอบรมการค้าระหว่างประเทศ (International Trade Training Institute) อีกด้วย (กรมส่งเสริมการส่งออก, 2546) จึงเป็นที่น่าสนใจว่าประเทศไทยได้วางนโยบายเพื่อการพัฒนาประเทศมาถูกทางหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาและมีโครงสร้างทางเศรษฐกิจขนาดเล็ก

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในลักษณะการเป็นเหตุเป็นผล (Causality Test) ระหว่างอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกับอัตราการขยายตัวของการส่งออกของประเทศไทย โดยใช้เทคนิคเศรษฐมิติ Granger Causality ซึ่งนำข้อมูลในอดีตมาหาทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร

1.3 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา

- (1) เพื่อเป็นเครื่องมือในการประเมินบทบาทของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยภาคส่งออกเป็นสาขานำ
- (2) เพื่อช่วยในการกำหนดนโยบายของภาครัฐในการสนับสนุนกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ

1.4 สมมติฐานในการศึกษา

การเจริญเติบโตของการส่งออก ทำให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวหรือไม่ หรือว่าเป็นไปในทิศทางตรงกันข้าม ข้อสมมติฐานสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ข้อคือ

- (1) การส่งออกเป็นตัวผลักดันให้เกิดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ
- (2) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นแรงขับให้เกิดการส่งออก
- (3) การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการส่งออกส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน

1.5 ขอบเขตของการศึกษา

ศึกษาความสัมพันธ์เชิงเป็นเหตุเป็นผลของการขยายตัวทางเศรษฐกิจและการขยายตัวของการส่งออกของประเทศไทย โดยใช้ข้อมูลทศนิยมแบบรายปีในช่วงปี พ.ศ.2512 - 2544 ในรูปของ Logarithms และค่าที่แท้จริง (Real Terms) ประกอบด้วยตัวแปรทั้งหมด 4 ตัวแปร ได้แก่ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Y) มูลค่าการส่งออก (X) ปริมาณการลงทุนภาคเอกชน (I) และการจ้างงาน (L) จากธนาคารแห่งประเทศไทย สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.6 องค์ประกอบของวิทยานิพนธ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประกอบไปด้วย บทที่ 1 บทนำ เป็นส่วนของที่มาและความสำคัญ
ของปัญหา วัตถุประสงค์ของการศึกษา ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา สมมติฐานการ
ศึกษา และขอบเขตของการศึกษา บทที่ 2 ทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาและปริทัศน์ผลงานศึกษาที่เกี่ยวข้อง
ซึ่ง ได้แก่ ทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างการส่งออกและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทฤษฎี
Granger Causality และทฤษฎีการทดสอบ Unit Root บทที่ 3 เป็นระเบียบวิธีวิจัย บทที่ 4 เป็น
ผลการศึกษา และบทที่ 5 เป็นบทสรุปและข้อเสนอแนะ

The logo of Chiang Mai University is a circular emblem. In the center is a stylized elephant facing left, with a decorative tusk and a crown-like ornament on its head. Above the elephant is a traditional Thai umbrella (parasol). The emblem is surrounded by a circular border containing the text 'CHIANG MAI UNIVERSITY 1964' in English and Thai. There are also decorative floral motifs on the sides.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved